

Lipovecz Iván

Az ősbűn

Erdély Zsigmond Gábor emlékének

Gazdag olajországok sivatagaiban lehet látni ilyesmit: oázis és benne a modern kor vívmányai a semmi közepén. Legalábbis ez a benyomása keletkezik az embernek, ha az Alföldön körülbelül fele távolságra Kecskemét és Szarvas között a Lakitelektől Szentkirály felé vezető úton a Hungarikum-ligetbe téved. Három tucat különböző létesítmény – szálloda, étterem, gyógyfürdő, vendégház, kegyhely, szoborpark, focipálya és megannyi más. Mind-mind az ősmagyar révület fényében sok makovecki ihletésű dongával, tömörfa bútorokkal no és persze lovakkal.

Azelőtt Lakitelek Népfőiskolának hívták ezt a helyet, de idővel kinőtte a funkcióját. A tanulás lehetősége mellett az örömködésnek, a szellem táplálása mellett a test élvezeteinek is teret szorított. Pontosabban ez irányba tágult a Hungarikum-liget névre átnevezett projekt egy nagy népi gyülekezőhellyé, ahol bárki bármikor megfordulhat, fő, hogy az obulust letegye.

Ami persze, akármennyit fizessenek is a betérő vándorok, csupán aprópénz ahhoz a mannához képest, amit bőkezűen csengettek ide egy feneketlen hordóból: az állami költségvetésből. Harmincmilliárd forint alig egy évtized leforgása alatt, aminek egyharmadából a legújabb attrakció, a százszobás Hungarikum Hotel épült – ugyan ki más, mint egy Mészáros-érdekeltség erőfeszítéseinek köszönhetően.

Ez tehát a Lezsák-birodalom, ami akkor is igaz, ha tudjuk, hogy a területnek már több mint egy évtizede nem az egykori MDF-alapító, ma fideszes színekben parlamenti alelnök, koszorús költő Lezsák Sándor (és a felesége) által gründolt népfőiskola, hanem a szeged-csanádi egyházmegye a tulajdonosa. Érdekes módon volt egy pillanat, amikor a népfőiskola olyan mértékben fizetéképtelenné vált, hogy adósságainak átvállalása fejében kénytelen volt átengedni az ingatlant a püspökségnek, amely azonban nagyvonalú volt, és megengedte, hogy az üzemeltetés továbbra is Lezsákék biznisze maradjon. Persze nem járt rosszul: az azóta épített környezet már az egyházmegye főkönyveit gyarapítja.

Pedig eredetileg nem erről volt szó. Lezsákot mint az 1987-ben a jelenkori történelemben elhíresült lakiteleki sátor felállítóját és mint az 1990-es első szabad választáson győztes MDF alelnökét, a népies irodalom illyési hagyományai őrzőinek vezéralakját 1991-ben Princz Gábor, a Postabank üstökösként feltűnt fő embere támogatta azzal, hogy egy négyhektáros területet adományozott a kárpátaljai összetartozást hirdető népfőiskolának. Így nem csoda, hogy az első vendégház 1-es számú apartmanjának ajtajára a bankár neve került. Várhegyi Éva *A bankrendszer elfoglalása* című könyvében pedig az olvasható, hogy más bankok vezetői is szívesen adtak pénzt Lakitelekre.

Lezsák a rendszerváltás hajnalán egyfajta intézmény volt. Messianisztikus megjelenésével és magasztos szónoklataival amolyan purifikátor, akiket egyik HVG-s írásomban Savonarolához hasonlítottam. Ő az, aki itt rendet teremt, aki eltünteti a sok mocskot, ami az „átkosból” maradt, aki egy új világ megtestesítője.

Mai ésszel azt kell mondjam: ezzel a róla alkotott képpel valójában csak a felszín ragadtam meg. Az alakot, amit a fellépéseim sugallt. Az időnként dörgegelmes szónoklatok előadója valójában egy ravaszul számító machinátor volt, aki ezzel a külsővel sokáig egészen sikeresen leplezte a háttérben folytatott üzelmeit, és amikor már pártjában, az MDF-ben kezdett egyeseknek gyanússá válni, hogy mit is művel Lezsák alatt a Lakitelek Alapítvány, akár a Fórum pénzügyeivel is, akkor – 1996 elején – ő lépett fel támadólag, és ragadta magához az általa már régóta áhított elnöki pozíciót. Igaz, nem kis áldozat árán: sikerült a pártot kettészakítania. Ismét egy korabeli kommentáromat idézem, ezúttal hosszabban: „Hogy mit tudott a legkevésbé megbocsátani Szabó Ivánéknak, az egykori sátorverésből való kimaradásukat, városi katolicizmusukat az antalli politikai pragmatizmus tudatos követését vagy éppen a Csurka István három évvel ezelőtti kiűzetésében való közreműködésüket, esetleg azt, hogy túl sokat tudnak – tudhatnak – az ő pénzügyi machinációjáról és az azokat lehetővé tevő kapcsolatrendszeréről, az eredmény szempontjából végül is szinte mindegy. A lakiteleki alapértékekhez való visszatérést és azok bázisán az MDF újra felemelkedését ígéri Lezsák, és vezértársai a többség számára hihetőbbnek, követhetőbbnek bizonyultak a magyar demokraták parlamenti frakciójának azon eddigi hangadóinál, akik inkább keresték szövetségeseiket a többi ellenzéki párt mérsékeltbije, mint családpártjuk radikálisai között.”

4

De ne szaladjunk ennyire előre! Történetünk az „ösbűnök” első fejezetéről jóval korábban, 1991-ben kezdődik. Az év szeptember 17-én fogadta el az Országgyűlés a párttörvény módosítását, amellyel az első szabad választáson legalább 1 százalékos eredményt elérő pártok országos központjainak az elhelyezését kívánták megoldani. Ez a módosítás azt a megállapodást öntötte jogszabályba, amelyet a parlamenti mandátumhoz jutott hat párt képviselői kötöttek korábban egymással. Ennek az egyezségnek a jogosultság mértékének meghatározása volt a lényege.

A formula ugyanis a következő volt: a hat parlamenti párt mindegyike jogosult 2000 négyzetméter hasznos nettó alapterületű épületre. Ezen túlmenően a választáson elért eredmény függvényében jogosultak további, legfeljebb 1500 négyzetméter alapterületre. Ezek a pártok másfél évvel korábban már hozzájutottak ingatlanokhoz, még hozzá az előző rendszerben politikai feladatot betöltő épületek közül. Az MDF a II. kerületi pártházát a Bem téren, az SZDSZ az V. kerületit a Mérleg utcában, az FKGP a Hazafias Népfront és kapcsolódó szervezeteinek otthonát a Belgrád rakparton, a Fidesz az Állami Egyházügyi Hivatal elegáns, de nem túl nagy házát a Lendvai utcában, a KDNP a XII. kerületi pártbizottság húlt helyét kapta, az MSZP pedig berendezkedett a Köztársaság téren, a Budapesti Pártbizottság valamikori épületében. A fenti képlet eredménye az lett, hogy – a többiek kisebb-nagyobb mértékű kielégítése

mellett – az MDF-nek és a Fidesznek lett még jelentős többlethelyigénye. A kormánypártnak 1500 négyzetméter, a legkisebb ellenzéki pártnak pedig 1800 négyzetméternyi.

Hogy mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás, talán már soha nem fogjuk megtudni. Hogy Lezsák kereste meg Orbánt, vagy fordítva: az utóbbi fedezte fel a lehetséges tettestársat az MDF alelnökében (aki a kormány ügyeivel elfoglalt és a betegségével küszködő Antall József helyett-mögött a párt működtetésének az irányítója volt), tulajdonképpen mindegy. A lényeg az eredmény: ők ketten összefogtak a lehető legjobb megoldás érdekében. Természetesen nem úgy, hogy közösen színre is léptek volna. Mindkettőjüknek megvolt az a bizalmi embere, akit a sikeres együttműködés reményében ruházhattak fel azzal, hogy a maximumot hozzák ki a „területfoglalásból”. No, nem azért, hogy minél tágasabban rendezhessék be a pártirodákat meg a közösségi tereket, hanem hogy az elérhető legjobb áron lehessen eladni az ingatlanokat, miután azok a pártok birtokába kerültek.

A Fidesz-elnök „meghosszabbított karját” Simicska Lajosnak, az ő hadsegédjét Varga Tamásnak hívták. Mindketten Orbán Viktor egykori iskolatársai voltak. Lezsák „előretolt bátyája” egy szinte ismeretlen előéletű, szürke eminenciás, az MDF gazdasági igazgatója, Kollár K. Attila volt. Jó tíz évvel idősebb fideszes „harcostársainál”, semmiféle múltbeli kötődéssel, viszont végtelen lojalitással megbízója iránt. Lezsák saját szavai szerint a lakiteleki sátorban figyelt fel az államigazgatásban gyakorlatot szerzett gazdasági szakemberre, és rögtön az MDF 1990-es kormánya kerülése után órá bízta a párt pénzügyeinek intézését.

Antallt az utóbbiak részletei nem különösebben érdekelték. A belégek rendben vannak? – állítólag ezt kérdezte Lezsáktól Kollár K. Attila tevékenységét illetően. Erre maga Lezsák emlékezett így 2022-ben a volt pártpénztárnok temetésén tartott búcsúbeszédében, ahol felidézte azt is, hogy Kollár szabadidejében profi bűvár volt, az Adrián az I. világháborúban elsüllyedt Szent István csatahajó roncsai után kutatott. Azt viszont nem említette Lezsák, hogy a 90-es évek elején Lakitelken volt egy medence, de nem olyan, mint amit földbe ástak, hanem inkább, mint egy óriási esővízgyűjtő tartály, amit a földre állítanak. Kollár ebben oktatott bűvárkodást bátor tanulóinak.

A székházügybe is alaposan belemerült ő, aki ismerői szerint többnyire rabiátus, hirtelen haragú és a beosztottaival emelt hangon értekező ember volt. Ugyanúgy, mint a másik oldalon Simicska. De vele ellentétben semmiféle túlzott ambíciója, hatalom- vagy nyereségvágya sem volt. Szerény életmódot folytatott, és tökéletesen kielégítette, hogy az ország akkor első számú pártjának vezető tisztségviselői közé tartozott. Így Lezsák számára még megbízhatóbbnak bizonyult.

Érdemes összevetni két előterjesztést, az első 1991. december 9-ről, a második december 20-ról datálódott. Mindkettő címzettje a Kincstári Vagyongazdálkodási Szervezet, az azokban foglaltak aláírói pedig az MDF részéről Kollár, a Fidesz részéről Simicska. Az elsőben rögzítik, hogy a két párt – 51-49 arányban – tulajdont szerez a XIII. kerület Váci út 69–71. szám alatti ingatlanban. Ez az 1980-ban emelt épület 1989-ig az MSZMP kerületi bizottságá-

nak a székháza volt robusztus külsővel és nagy belső terekkel. A rendszerváltás után egy időre az Alkotmánybíróság költözött ide, de Sólyom Lászlónak nem tetszett a „flepnis múlt”, így 1991 decemberére a volt pártház eladó-sorba került. (Ma a Magyar Államkincstár található benne, a bejárat előtt azonban még mindig Kiss István *Munkások* című térkompozíciója díszíti a teret.) A szövegben az áll, hogy a vagyonkezelő – a Magyar Köztársaság kormánya nevében – legkésőbb 1992. június 30-ig kiürített állapotban és tehermentesen a két párt birtokába adja az ingatlant. Az aláírók – az idő sürgetésére hivatkozva – kérik, hogy a KVSZ egy héten belül válaszoljon. Nem kizárt, hogy a vagyonkezelőnél gondolták meg magukat, mivel valaki másnak szánták a volt pártházat. Ennél valószínűbb azonban, hogy a jövőbeni tulajdonosok jöttek rá: nem olyan lukratív ingatlant használnak, amin könnyen túl lehetne adni, ezért feltárják kártyáikat, a második feljegyzésben természetbeni juttatás helyett pénzbeni megváltásra tesznek javaslatot. És mindjárt az összeget is megnevezik: 1,7 milliárd forint, amit már egy hónap múlva kézhez is kívánnak kapni. Nyers őszinteség – Simicskától sosem állt távol az efféle attitűd. De hát az ő tollának Orbán diktált, mint ahogyan Kollárénak Lezsák.

Egyvalaki azonban nem lehetett beavatva a „buliba”: Kupa Mihály. A pénzügyminiszter kerek perec megtagadta, hogy az államkassza fizessen, ami egyfelől törvénytelen lett volna, másrészt – ha előbb nem, legkésőbb a költségvetés zárszámadásakor – utólag mindenre fény derült volna. És bár ennek nincs látható nyoma, Kupa ezt egészen biztosan Antallal is tisztázta.

6

Ettől a pillanattól egy nagyon érdekes, többfelvonásos és többszereplős eseménysorozat vette kezdetét, amit csak azért nem lehet színjátéknak, netán előadásnak minősíteni, mert az egész a közönség – a nyilvánosság – teljes kizárásával zajlott, és még a befejezését követően is csak hónapok múltán derült rá fény, és akkor sem a résztvevők eredeti szándéka szerint.

Első felvonás: a helyszín a Pénzügyminisztérium valamelyik helyisége. Szereplők: a KVSZ, a Belvárosi Irodaház Kft. (ez az Állami Vagyonügynökség leányvállalata) és a minisztérium egy-egy embere. Aki a darabot rendezi: Slosár Gábor, az ÁVÜ-nek az MDF által odahelyezett vezérigazgató-helyettese. Az összejövetel célja: a két párt kérésének (követelésének?) eleget tenni képes, méreteiben is megfelelő ingatlan(ok) megtalálása.

A későbbi fejlemények tükrében szinte bizonyosan megállapítható, hogy a Belvárosi Irodaház Kft. tarsolyában már ott lapult a jelölt. Egy épület, ami elég nagy, elég értékes, gyorsan kiüríthető és talán már a vevője is ott toporog az ajtó előtt, tehát nem kerül a távoli jövőbe az eladása.

Második felvonás: kormányülés, 1992. február 20-án, tehát mindössze két hónappal a két párt fordulata után. Itt elfogadják a 3148. számú határozatot (a 3000-esek voltak a titkos határozatok), amiben megnevezik a kiszemelt portékát: Váci utca 38. és Széchenyi rkp. 3. A rövid szöveg tele van eufemizmussal: az ÁVÜ adja át a KVSZ-nek a magyar állam tulajdonát képező épületek kezelői jogát, majd a KVSZ bocsássa azokat a két párt rendelkezésére. Felelős: a privatizációs és a pénzügyminiszter. Aláírás: Antall József s. k. A kocka el lett vetve. Innentől kezdve az események felgyorsulnak, amiből arra lehet kö-

vetkeztetni, hogy az első felvonásban már a további lépésekről is eléggé egyértelmű döntések születtek.

Harmadik felvonás (ahol minden világossá válik): tizenkét nappal a kormányhatározat után a megállapodás köttetik egyrészt az ÁVÜ, a BI és a KVSZ, másrészt az MDF és a Fidesz között a szóban forgó ingatlan „tulajdoni helyzetének rendezéséről”. Ez az épület a Budapest, V. kerület, Váci u. 38., hrsz. 23994, amely egy hónapon belül az MDF és a Fidesz tulajdonába kerül. Ha csak ennyi lenne olvasható az öt fél képviselői által (MDF: Kollár, Fidesz: Simicska, Varga Tamás) aláírt dokumentumban, akkor azt is mondhatnánk: leült a cselekmény, nincs új fejlemény. A csattanó azonban még hátravan. A megállapodás negyedik pontjában ugyanis a két párt bizományosi szerződést köt a Belvárosi Irodaház Kft.-vel az ingatlan értékesítésére. A minimális eladási ár 1 milliárd 300 millió forint (plusz áfa). A színjátéknak ezennel vége, az állam mégiscsak megsegíti a pártokat, hogy pénzhez, még hozzá sok pénzhez jussanak.

Mielőtt továbblépnénk a történetben, érdemes közelebbről megismerkedni az annak középpontjában álló tárggyal, a Váci u. 38. szám alatti épülettel. A pontos szakmai leírás szerint kétemeletes, belső udvaros, neobarokk-eklektikus épület a Váci, a Duna, a Veres Pálné és az Irányi utcák által határolva. 1898-ban épült, miután a helyén álló, ugyancsak kétemeletes lakóépületet három évvel korábban lebontották. Építtető: a Hadügyminisztérium. Ennek megfelelően használói is honvédségi intézmények voltak. 1920 és 1945 között például a Magyar Királyi Vegyesdandár Parancsnoksága, amely dísztermet varázsolt az addig csupán irodákból álló épületbe, ahol a híres üvegfestő mester, Róth Miksa lenyűgöző színes alkotásai is helyet kaptak. A II. világháborút hogy, hogy nem átvészelte, csupán a háborút allegorizáló homlokzati szobrai vesztek el. Újra a honvédség részlegeit helyezték el benne, ez lett a téli tiszti ház – szemben a Stefánia úti nyári palotával –, az ötvenes években színháztermet alakítottak ki benne. Alapvetően tehát kulturális, szociális funkciója volt, nem tartozott a pártoknak juttatott ingatlanok egyik kategóriájába sem, viszont méreteinél, elhelyezkedésénél, attraktivitásánál fogva felettebb értékű volt.

De hogy került abba a körbe, amivel az ÁVÜ, illetve a BI Kft. gazdálkodhatott? Arra, hogy a Honvédelmi Minisztérium mikor vált meg a könyvekben csak tiszti kaszinó névre hallgató épülettől, nem találtam nyomot. Az viszont tény, hogy a 80-as évek végén már a MOGÜRT gépjármű-külkereskedelmi vállalat irodái voltak benne. Márpedig a külker vállalatok alkupozíciója a rendszerváltás idejére igencsak meggyengült. A külkereskedelem állami monopóliuma 1988. január 1-jén megszűnt, és az import liberalizációja rohamléptekkel haladt előre. Kis túlzással: egy ilyen cégre, mint a MOGÜRT, már nem is volt feltétlenül szükség. Tehát a kitessékelése 1992 elején nem kerülhetett túl sok fáradságba. Március 10-én Slosár Gábor annak tudatában írhatta alá az ötoldalú megállapodást, hogy biztos lehetett benne, a kialakított határidőre, június 30-ra a MOGÜRT eltűnik a Váci utca 38.-ból.

Mint ahogyan a tekintetben is biztosra mehettek a felek, hogy ennek a háznak nagyon hamar vevője lesz. A Magyar Külkereskedelmi Bank – egészen

pontosan annak vezérigazgató-helyettese, Erdei Tamás – már régóta kiszemelte azt magának. A bankon belül ugyan voltak komoly ellenvélemények, hogy minek egy ilyen sok tekintetben reprezentatív funkciójú épület a pénzügyi tevékenységéhez, de Erdei szívósan bizonyult. Állítólag az is őt segítette, hogy az MKB privatizációjára készülő Bayerische Landesbank kifejezetten támogatta ennek a jó helyen fekvő, dekoratív épületnek a megszerzését. Jóllehet, az MKB-nak az Országos Kereskedelmi és Hitelbankkal közösen kész tervei voltak – nyilván nem kevés pénzért – egy új bankközpont megépítésére a Király utca és a Paulay Ede utca közötti üres telken.

Ideális találkozás, mindenki jól jár: a pártok pénzhez jutnak az MKB új székházat kap, az ÁVÜ teljesíti a rábízott feladatot, a közpénzek nem sérülnek. De ez csak a látszat. Az MKB ebben a pillanatban még a magyar állam tulajdona, tehát olyan pénzből vásárol – ha csak nem hitelt vesz fel mástól –, ami elvben a tulajdonos államot illetné, vagyis az MDF és a Fidesz végül mégiscsak a közpénzből kapott.

És az sem volt mindegy, hogy mennyit. Mint láthattuk, a cél nettó 1,3 milliárd forint volt, 25 százalékos általános forgalmi adóval: 1,625 milliárd. Mennyiről szólt végül az adásvételi szerződés? 1 milliárd 530 millió forintról. Vagyis ugyan 95 millióval kevesebbről, csak hogy ez az összeg áfa nélkül értendő. Mivelhogy 1992 végén hatpárti konszenzussal a parlament úgy határozott, hogy a pártok különféle ügyleteit a jövő év január 1-jétől áfafizetési kötelezettség nem terheli.

8

De hát most még csak 1992 nyár végén járunk, és előlegfizetésről még szó sem esik, legalábbis nyilvánosan nem. Az MDF és a Fidesz azonban már tudja, hogy mire készül: az MKB-val szeptemberben előszerződést kötnek. Ilyen esetben a vételár egy töredékét szokták kifizetni a vevő szándékainak komolyságát bizonyítandó. Az MKB azonban nem aprózza el: egyből 1 milliárd 410 milliót fizet, a vételár több mint 90 százalékát utalja át az eladóknak. Igaz, cserébe ragaszkodik ahhoz, hogy az épületet azonnal birtokba is vehesse. November 11-én, az átadás-átvétel jegyzőkönyvileg meg is történik.

De mi lesz a tulajdonképpeni adásvételi szerződéssel? Az még, mint hús a nyereg alatt, várat magára, hogy „fogyasztható” állapotba kerüljön. Január 1-je után azonban az utolsó akadály is elhárul, az eladók (Kollár, illetve Simicska és mellette Győri Tibor) által 1993. január 11-én aláírt szerződésben teljesen jogszerűen kijelenthetik, hogy az ingatlan értékesítését általános forgalmi adó nem terheli. A két párt a vételárat maradéktalanul zsebre teheti, a Fidesz 697 millió 680 ezer, az MDF 832 millió 320 ezer forintot.

Az, hogy utána mi minden történt, nem igazán nyomon követhető. Egy biztos: sem az MDF, sem a Fidesz nem szerepeltette 1992. évi bevételei között az előlegként felvett 1,4 milliárd forint rá eső részét. Ezek az összegek majd csak az 1993. évi pártmérlegekben jelennek meg, jóllehet egy részüknek még 1992-ben lába kelt. A Fidesz például rögtön, ahogy megkapta, 470 milliót saját cégének, a Ficó Kft.-nek utalt tovább, és ennek természetesen nincs nyoma a könyvekben. Az MDF 1993. évi bevétele szinte fillérre pontosan annyival volt több az 1992. évinél, mint amennyit a párt a székházadlásért kapott. A Fidesz esetében ez a különbség még valamivel nagyobb is volt. A nagyságrendek

érezkeltetése végett: a Fórum bevételei is pontosan az előző évinek a háromszorosára, a Fidesz pedig több mint az ötszörösére nőttek.¹

És ezek a pénzek 1994-ben tűntek el véglegesen, amikor is mind a két párt egyformán sok pénzt költött: 1384, illetve 1396 millió forintot. Akkori mércével iradatlanul sok pénz, aminek a nagy része a választási kampány finanszírozására ment el, papíron mindenképpen. Soha nem fogjuk megtudni, hogy hányszorosan túlárazott költséggel dolgoztak azok, akiknek a kampányhoz bármi közük volt, csak egy dolog biztos: meglehetősen alacsony hatékonysággal. A Fidesz és az MDF választási szereplése semmiképpen sem volt arányban a deklarált ráfordítással.

Ami azonban így sem volt több az összkiadás 50-60 százalékánál. A Fidesznél a székházipénzt a párt különféle cégein keresztül folyatták szét. Az MDF-nek ilyen szatellitcégei nem voltak, viszont volt jelentős pénznyelő automatája: Lakitelek. Lezsák feje fölött évekig ott lebegett a gyanú árnyéka, hogy kedvenc projektjét módfelett előnyben részesítette. De Lakitelek az igazán sok pénzt nem akkor, hanem húsz évvel később, az orbáni érában seprerte be utólagos jutalékként annak, hogy a Lezsák-csapat a 90-es években a Fidesz játszótársául szegődött ebben a „teklimekliben”.

¹ Az idézett dokumentumok jelentős részét Juhász Gábor 2001-ben megjelent forrásértékű Pártpénzügyek című művében találtam. – L. I.

Gáspár György: Householder I. (2024)